

روزشمار جنگ

دوشنبه

۲۹ اردیبهشت ۱۳۶۵

۹ رمضان ۱۴۰۶

۱۹ مه ۱۹۸۶

۴۴۸

در سومین روز درگیری در منطقه مهران،* نیروهای عراقی پس از چند حمله نافرجام و مواجهه با مقاومت نیروهای ایرانی، سرانجام با انتقال نیروهای تازه وارد و نیز بهره‌گیری از واحدهای زرهی و پشتیبانی هوایی بخشی دیگر از مواضع رزمندگان را اشغال کردند.

بنا به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه، تعداد زیادی تانک در امتداد تپه‌های غلامی تاشیار رضاآباد و تعداد ۲۲ تانک روی تپه رضاآباد به صورت خط آتش موضع گرفته و بیش از ۱۵ تانک روی جاده آسفالت مهران مستقر شدند و تعداد ۸ تانک نیز به تانک‌های منطقه باغ کشاورزی افزوده شد.^۱ همچنین به گفته رکن ۲** لشکر ۸۴ ارتش، دشمن با آتش انواع سلاح‌های سبک و سنگین و وارد کردن نیروهای تقویتی و احتیاط (حدود یک‌هزار نفر پیاده در منطقه رضاآباد)، تمام واحدهای این لشکر را تحت فشار قرار داده و شیار بین ارتفاع ۳۴۳ و ۳۰۷ را به منظور رخنه و ایجاد شکاف در خط پدافندی لشکر مذکور به شدت تقویت کرده است.^۲ بنابراین احتمال استمرار عملیات دشمن در شب جاری، با هدف تصرف ارتفاع کله‌قندی و معبر وصولی آن متصور است که در این صورت تهدید برای تصرف تنگه کنجانچم و به تبع آن قطع خط مواصلاتی لشکر بیشتر است.^۳

از سویی واحدهای نظامی عراق در منطقه شمال عملیات (جناح راست) و در محور پیشانی منطقه امروز، کوشیدند تا با اجرای آتش شدید توپخانه مانع از سازمان یافتن و پیشروی نیروهای ایرانی در منطقه نمه‌کلان‌بو شوند. در محور شمالی نیز با استفاده از چند دستگاه تانک به طرف تپه ۲۵۰ غلامی و سپس به طرف خاکریز جاده کمربندی پیشروی کردند. بنا به گزارش رسیده

* در زمان حمله عراق به مهران در تاریخ ۱۳۶۵/۲/۲۷، مسئولیت پدافندی این جبهه به‌عهده لشکرهای ۲۱ حمزه و ۸۴ خرم‌آباد ارتش بود که پس از آن تعدادی از یگان‌های سپاه پاسداران بنا به دستور به‌سرعت برای جلوگیری از پیشروی دشمن و کمک به واحدهای ارتش به منطقه مهران عزیمت کردند.

** رکن ۲ به واحد اطلاعات گفته می‌شود.

۲ فروند بالگرد عراقی تعداد ۶ موشک به مواضع رزمندگان در ارتفاع ۳۰۷ شلیک کردند. سه فروند دیگر ارتفاع ۳۴۵ را به موشک بستند، ۲ فروند هم به سوی کانی سخت شلیک کردند و ۴ فروند محور زالوآب و کله‌قندی را هدف قرار دادند. ضمن آنکه مرتب در محورهای دوراجی، کانی سخت، باغ کشاورزی و تپه‌های رضاآباد در حال پرواز شناسایی بودند.^۴

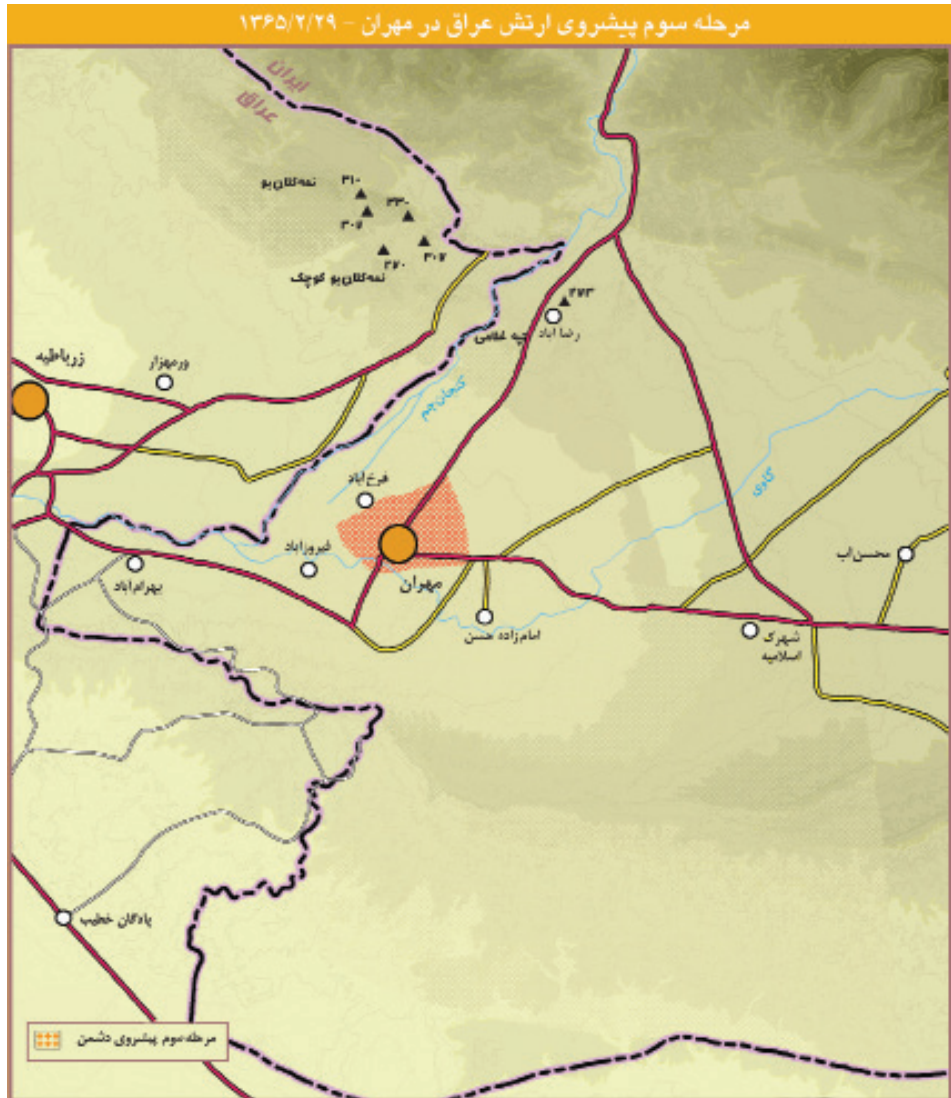
در مقابل، رزمندگان تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین^(ع) و تیپ مستقل مسلم‌بن‌عقیل^(ع) سپاه تپه‌های رضاآباد را تخلیه و پشت جاده کمربندی در برابر دشمن موضع گرفتند.* این درحالی بود که نعمان غلامی مسئول حفاظت اطلاعات تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین^(ع) و سایر نیروهای مجرب تیپ به سرعت تلاش می‌کردند که آرایشی منطقی به خط بدهند و رزمندگان را ترغیب به مقاومت کنند، زیرا اگر نیروهای عراقی در این محل، خط نیروهای ارتش را درهم می‌شکستند با توجه به اینکه بیشتر نیروهایشان در این منطقه متمرکز بودند، می‌توانستند با فشاری مختصر به جاده کمربندی مهران - دهلران رسیده و آن را تسخیر و کار را برای پیشروی تا تنگه کنجانچم یکسره کنند. بدین ترتیب نیروهای خودی سرانجام موفق به دفع حمله نیروهای دشمن شدند و ضمن تحمیل تلفات بر آنها، چند عراقی را به اسارت گرفتند.** در این نبرد تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین^(ع) تلفات سنگینی را متحمل شد.

پس از دفع این حمله، فرماندهان عراقی با سازماندهی سریع یگان‌های خود دوباره از پاسگاه دوراجی و دو جناح آن به تپه غلامی حمله کردند و با کمک دیدبانی که در تپه ۳۰۷ داشتند تا پایان روز، عقبه رزمندگان ایران و جاده‌های مواصلاتی آنها را با آتش توپخانه هدف قرار دادند. ضمن آنکه نیروهای عراقی تپه ۳۴۵ را که چند بار دست‌به‌دست شده بود سرانجام به اشغال خود درآوردند.^۵

در پایان روز سوم، با توجه به حمله دشمن در دو محور تپه‌های رضاآباد و ارتفاعات نمه‌کلان‌بو، امکان تشکیل خط پدافندی در پشت خاکریز تپه ۲۱۵ تا تپه‌های رضاآباد و نیز ادامه حملات عراقی‌ها در روز بعد، به طرف ارتفاعات مرزی زالوآب پیش‌بینی می‌شد.^۶ در همین حال، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق با صدور اطلاعیه‌ای ادعا کرد که در بخش عملیاتی سپاه دوم، نیروهای این سپاه توانستند تعدادی از ارتفاعات و تپه‌های جدید را پاک‌سازی و دشمن را منهدم کنند و بر این مناطق که عبارت‌اند از ارتفاعات ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۲۷، ۳۳۰، ۳۳۷، ۳۴۵ و ۳۵۰ مسلط شوند.^۷

* همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، در زمان حمله نیروهای عراقی به مهران، این جبهه تحت‌مسئولیت پدافندی یگان‌های ارتش جمهوری اسلامی بود و سپاه فاقد مسئولیت خط پدافندی در این منطقه بود، لیکن نظر به اینکه یگان‌های تیپ ۱۱۴ امیرالمومنین^(ع) و تیپ مسلم‌بن‌عقیل در نزدیک منطقه و در دسترس بودند توانستند به‌طور ضربتی خود را به منطقه درگیری رسانند و به‌عنوان اولین یگان‌های سپاه در منطقه حضور یابند و مانع پیشروی بیشتر دشمن در این جبهه شوند.

** غلامی رزمنده بومی منطقه بود که در جریان عملیات به اسارت نیروهای عراقی درآمد. فرمانده عراقی وی را در اختیار ۲ سرباز عراقی قرار داد تا به عقب (به سمت تپه‌های غلامی) منتقل کنند. لکن چون نیروهای عراقی به‌تازگی وارد منطقه شده بودند، به اشتباه به سمت کله‌قندی رفتند، غلامی که متوجه غفلت و اشتباه آنها شده بود، بدون آنکه واکنشی نشان دهد، همراه آنها رفت تا اینکه نیروهای لشکر ۵ نصر متوجه آنها شدند و با به‌اسارت گرفتن سربازان عراقی ماجرا فیصله یافت.

۴۴۹

رسانه‌های خارجی تهاجم ارتش عراق به شهر مهران و اشغال این شهر را به‌طور گسترده‌ای پوشش خبری دادند. اهداف عراق از اشغال مهران، فشار به ایران برای پذیرش مذاکرات صلح و خروج از فاو، تحول جنگی در ارتش عراق و آثار عملیات بر نیروهای عراقی، مهم‌ترین محورهای گزارش این رسانه‌هاست. خبرنگار آسوشیتدپرس به نقل از سرتیپ ضیا ابراهیم فرمانده نیروهای عراقی مستقر در منطقه عمومی مهران، نوشته است که مهران و ۵ روستای نزدیک آن بعد از ظهر شنبه (۱۳۶۵/۲/۲۷)، پس از یک حمله گازانبری ۹۰ دقیقه‌ای که در آن نیروهای عراقی به‌سرعت به ارتفاعات اطراف حمله کرده و نیروهای ایرانی را در مهران به دام انداختند به دست عراقی‌ها افتاد. ... در این عملیات هیچ گلوله‌ای در مهران شلیک نشد و وقتی آنها را محاصره کردیم با بلندگو و یک موج رادیویی از آنها خواستیم که تسلیم شوند. آنها یا عقب‌نشینی کردند یا با واحدهای محاصره‌کننده ما درگیر شدند یا تسلیم شدند. این فرمانده افزود که دو طرف در حال جنگ در طول خط مقدمی بودند که در ۲۴ کیلومتری داخل خاک ایران قرار دارد.

به گفته سرتیپ ضیا ابراهیم، منطقه اشغال‌شده چون بر بخش‌هایی از خاک عراق و ایران مشرف است و شهرهای عراق را در برد توپخانه ایران قرار می‌دهد مهم است. همچنین اهمیت این منطقه این است که جاده بین شهرهای ایرانی دهلران و ایلام را کنترل و قطع می‌کند. این فرمانده عراقی در هشدار به ایرانیان خاطر نشان کرده که این فقط هدف اولیه است و ما قابلیت اشغال بیش از این را داریم. آنها (ایرانیان) قابلیت‌های ما را خوب می‌دانند و می‌فهمند منظور ما چیست.

ضیا ابراهیم درباره تعداد اسرا ادعا کرد که در این عملیات صدها ایرانی اسیر شده‌اند به طوری که فقط در روز گذشته (۱۳۶۵/۲/۲۸)، ۸۰ نفر از نیروهای ایران به اسارت درآمده‌اند.^۸

رادیو امریکا با بیان اینکه رهبران عراق تصرف مهران را نتیجه راهبرد جنگی تازه خود مبنی بر اشغال و حفظ اراضی ایران و در نتیجه وادار ساختن تهران به خروج نیروهایش از منطقه فاو می‌دانند، به نقل از ژنرال ابراهیم گفت: عراق، مهران را تصرف و یک شاهراه اصلی را قطع کرده است. وی همچنین پیش‌بینی کرد در هفته‌های آینده نیروهای ایران شکست‌های نظامی سنگین‌تری را متحمل خواهند شد.^۹

رادیو اسرائیل نیز با اشاره به بازدید ژنرال ابراهیم از شهر مهران به نقل از وی اعلام کرد که مهران منطقه متروکه است و علامت حیات در آن به چشم نمی‌خورد. این ژنرال عراقی به خبرنگاران گفت: تصرف دوباره اراضی ایران بخشی از راهبرد تازه عراق است که می‌کوشد سران جمهوری اسلامی ایران را از هر جهت تحت فشار قرار دهد تا اسلحه را زمین بگذارند و برای مذاکرات صلح آماده شوند.^{۱۰}

رادیو بی‌بی‌سی تحول جنگی و تقویت روحی مردم و تجدید روحیه آفندی ارتش عراق را محور گزارش خود قرار داده و گفت: این تحولات نشانگر قصد عراق در دنبال کردن راهبرد تازه‌اش می‌باشد که دو هفته پیش صدام حسین اعلام کرد و گفت که عراق به حملات دیگری دست خواهد زد و تازمانی که جنگ ادامه دارد و ایران بخشی از سرزمین عراق را در اختیار دارد نیروهای نظامی ایران را در هر کجا باشند، نابود خواهد کرد.^{۱۱} به گفته بی‌بی‌سی، رهبران عراق در ظاهر سیاست تازه‌ای در جنگ پیش گرفته‌اند و برای تقویت روحیه ارتش و مردم که چهار سال شاهد روش تدافعی عراق و ابتکار عمل نیروهای ایران بوده‌اند حالا دست به عملیات تهاجمی

زدند، در عین حال شاید فرماندهان ارتش عراق دریافته باشند که نخواهند بدون تلفات جانی بسیار، نیروهای ایران را از شبه جزیره فاو عقب برانند و از این رو به فکر عملیات تهاجمی در بخش‌های دیگر جبهه افتاده‌اند و شاید می‌خواهند در جبهه‌هایی که ایران قوای کمتری دارد پیش بروند تا رهبران ایران را به عقب‌نشینی از شبه جزیره فاو و در کل پایان‌دادن به جنگ مجبور کنند.^{۱۲} البته تصرف مهران در دیگر روزنامه‌های انگلیسی بازتاب گوناگونی داشت، به‌عنوان نمونه گاردین روزنامه چپ‌گرای لندن که با کردها، الفتی قدیمی دارد خبر تهاجم عراق به مهران را تحت‌الشعاع اخبار پیروزی نظامی کردها قرار داده است. روزنامه دست‌راستی دیلی تلگراف نیز نوشته است: «حمله عراق یک حرکت کاملاً تبلیغاتی است، و گرنه مهران اهمیت نظامی ندارد و قبلاً هم در دامنه بعضی از تپه‌ها، توپ‌های عراقی فعالیت می‌کرده‌اند»^{۱۳} این روزنامه هدف عراق از اشغال مهران را معاوضه با سرزمین‌های شوره‌زار جزیره هویزه و شبه جزیره فاو که در اختیار ایران است، توصیف کرد.^{۱۴} و سرانجام خبرگزاری فرانسه به موضوع تهدید ژنرال ضیاء التوفیق فرمانده عراقی، اشاره کرده و به نقل از وی گفت: «هروقت که فرماندهی عالی عراق (صدام حسین) دستوری در این زمینه صادر کند، نفراش می‌توانند دهلران را نیز به اشغال خود درآورند»^{۱۵}

۴۵۰

نیروهای تیپ ۱۵۵ ویژه شهدای سپاه پاسداران در عملیات امروز، در منطقه حاج‌عمران،* به دلیل بروز مشکلاتی موفق به تصرف هدف موردنظر (ارتفاع ۲۵۱۹) نشدند. در این درگیری به نیروهای هر دو طرف تلفاتی وارد آمد.

عملیات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا، با سه ساعت و نیم تأخیر در ساعت ۱:۳۰ بامداد، با رمز "توکلت علی‌الله، یا امیر المؤمنین(ع)"^{۱۶} در حالی آغاز شد که نیروهای عراقی دقایقی پیش از عملیات، از حمله ایران مطلع شده بودند^{۱۶} و مبادرت به اجرای آتش سنگین روی مواضع نیروهای خودی کردند. میرزاپور معاون طرح و عملیات تیپ و مجید دیانت مسئول واحد اطلاعات، بر اثر آتش شدید توپخانه دشمن مجروح و به عقب منتقل شدند. با این حال، عملیات با پیشروی خوب نیروها از طرف چپ و راست ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) آغاز شد و رزمندگان توانستند ۴۰ نفر از نیروهای دشمن را در محور چپ و ۷۰ نفر را در محور راست به اسارت درآورند.

در ادامه، نیروها از دو طرف ارتفاع در صدد الحاق بودند تا ارتفاع ۲۵۱۹ را تصرف کنند، لکن جراحات نیروهای کلیدی تیپ در همان ابتدا و غیبتشان در هدایت میدانی نبردها از یک سو و روشن شدن هوا و آتش شدید دشمن از سوی دیگر موجب ناکامی نیروهای دو محور برای الحاق شد. این در حالی بود که در سمت چپ ارتفاع ۲۵۱۹، فرمانده تیپ ۴۳۳ پیاده از لشکر ۲۳ عراق به نام سرهنگ عبدالرزاق بر اثر

* این جبهه که در روز ۱۳۶۵/۲/۲۴، مورد هجوم ارتش عراق قرار گرفت، تحت مسئولیت پدافندی یگان‌هایی از ارتش جمهوری اسلامی بود، ولی از آنجا که یگان‌های ارتش به‌تنهایی قادر به بازپس‌گیری مواضع از دست‌رفته نبودند، یگان‌هایی از سپاه برای کمک به یگان‌های ارتش عازم منطقه حاج‌عمران شدند تا با اجرای عملیات‌های مشترک مواضع تصرف‌شده را بازپس گیرند.

پرتاب نارنجک به داخل سنگرش، کشته شد* و تا حدی سازمان و آرایش رزم دشمن از هم پاشید، طوری که تعدادی از نیروهای دشمن آماده اسارت شدند، ولی به علت نبود فرصت مناسب برای تخلیه آنها بر اثر آتش دشمن این نیروها دوباره خود را بازیافتند و جسورانه به مقابله با رزمندگان پرداختند. در چنین وضعیتی رزمندگان که برگشتن به عقب برایشان امکان پذیر نبود به علت روشن شدن هوا در همان منطقه و میان شیارها مخفی شدند و گاهی در طول روز درگیری هایی با نیروهای دشمن داشتند، تا اینکه سرانجام توانستند از تاریکی شب استفاده کرده و به عقب برگردند.

در این عملیات یک گردان از تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع) که در احتیاط نزدیک بود بنا به نیاز وارد عمل شد، اما آنها نیز بر اثر آتش سنگین توپخانه دشمن ضرباتی را متحمل شدند و فرمانده این گردان و ۳ فرمانده گروهان آن به شهادت رسیدند.

به علت موفق شدن نیروهای خودی در محورها و با وجود احتمال تک مجدد دشمن برای تصرف مواضع جدید، نیاز شدیدی به احداث خط دوم پدافندی احساس شد. خط مزبور باتوجه به حضور رزمندگان بر روی کدو، سرسول و شیار هارنا به صورت خط و در زیر یال های ۲۵۱۹ و ۲۴۳۵ (شهید صدر) و با در اختیار داشتن تپه شهدا به صورت گشتی رزمی طرح ریزی شد و قرار شد مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، جهاد آذربایجان غربی و قم و اداره راه قدس اقدامات لازم را در خصوص احداث خاکریز مطمئن با سنگرهای مستحکم و قابل دفاع و وصل کردن جاده به عقبه های خودی انجام دهند و همچنین با گذاشتن میداین مین با عمق زیاد در دره هارنا و قطع جاده از طریق حفر خندق راه نفوذ احتمالی دشمن سد شود که این اقدامات با پیشرفت خوبی انجام شد.^{۱۷} ارتش رژیم بعثی نیز درباره وقایع این جبهه در یک اطلاعیه نظامی اعلام کرد که نیروهای سپاه پنجم در جبهه های شمال شرقی، یک نیروی دشمن به استعداد یک تیپ تقویت شده همراه یک گردان که قصد نزدیک شدن به منطقه گردمند را داشتند، زیر آتش قرار دادند و تلفاتی را به آنها تحمیل کردند و تعدادی را نیز به اسارت گرفتند.^{۱۸}

۴۵۱

با وجود تلاش نیروهای عراقی برای حفظ مواضع و افزایش فعالیت های مهندسی در منطقه حاج عمران، فرماندهی قرارگاه نجف^{۴*} به دلیل اهمیت برخی ارتفاعات در این منطقه، تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع) و گردان جنرال الله بوکان سپاه پاسداران را مأمور اجرای عملیات در منطقه مذکور کرد. ستاد مشترک ارتش نیز درباره احتمال حمله ارتش عراق با همکاری بخشی از عشایر ضدانقلاب به منطقه حاج عمران هشدار داد. با گذشت ۵ روز از عملیات و استمرار درگیری ها، نیروهای عراقی که به هیچ وجه نمی خواستند ارتفاع ۲۵۱۹ را از دست بدهند،^{۱۹*} برای تحکیم و تثبیت هرچه بیشتر آن، جاده مناسبی احداث و ۲ دسته تانک

* این مطلب را گروهان یکم محمد عطیه عزافه که در تاریخ ۱۳۶۵/۲/۲۹، در ارتفاع کدو تسلیم رزمندگان شد، تأیید کرد.

** قرارگاه نجف ۴ قرارگاه مشترک سپاه و ارتش برای هدایت این عملیات بود.

*** نظر به اهمیت ارتفاع مذکور و سایر ارتفاعات منطقه در طول پنج روز درگیری (۲۴ تا ۱۳۶۵/۲/۲۹)، این ارتفاعات

چند بار بین نیروهای دو طرف دست به دست شده است.

بر روی ارتفاع نامبرده مستقر کردند. به گزارش قرارگاه نجف ۴ سپاه، از نظر عراق تصرف ارتفاع سرسول، تپه شهدا، کدو و بزرگ سیر چندین مزیت داشت، از جمله: ۱. تسلط بر خط و عقبه خودش، به طوری که حتی تا پیرانشهر دید کافی پیدا می کرد. ۲. مستقیم کردن خطوط پدافندی اش و از بین بردن جناحین در خطوط پدافندی. ۳. کم کردن خطوط پدافندی و کاستن از ضربه پذیری نیروهایش و سرانجام به تصرف درآوردن معابری که احتمال تک رزمندگان در آینده از آنجا امکان پذیر بود.

بر پایه این گزارش، گرچه دشمن تا به حال به اهداف خود نرسیده، ولی سرپل نسبتاً خوبی (ارتفاع ۲۵۱۹) گرفته است. دشمن فکر می کرد که هنگام حمله به این منطقه، همچون مناطق دیگر نظیر فکه، پیچ انگیزه و مهران با دفاعی قوی مواجه نمی شود، لذا تدبیری برایش در نظر نگرفته بود، ولی با شروع تک و حضور سریع و واکنش مؤثر رزمندگان سپاه پاسداران که به کمک نیروهای ارتش شتافتند پیش بینی دشمن به بن بست رسید و آمدن عدنان خیرالله وزیر دفاع، به این منطقه دلیل روشنی برای این مسئله است. علاوه بر این با تراکم زیاد رزمندگان ارتش و سپاه و تحمیل ضربات به یگان های دشمن، احتمال ادامه اجرای تک از سوی عراقی ها اندک است، هر چند عراق منطقه تصرف شده، به خصوص ارتفاع ۲۵۱۹ را حفظ خواهد کرد، چون این منطقه خیلی حساس است و با داشتن جاده به طرف رزمندگان و اتکابی که دشمن به این جاده برای تک دارد و نیز وجود واحدهای زرهی برای پشتیبانی، امکان اجرای عملیات ایذایی در چند روز آینده وجود دارد. علاوه بر آن گشتی رزمی های دشمن در این منطقه فعال هستند و تردهایی که در ۲۵۱۹ می شود برای تثبیت هر چه بیشتر است. در این گزارش خاطر نشان شده است که نزدیکی خطوط رزمندگان با دشمن دلیلی برای عقب نشینی عراقی ها از این منطقه نیست، چون در مناطقی دیگر خطوطی نزدیک تر وجود دارد.^{۱۹} در چنین وضعیتی از طرف فرماندهی قرارگاه نجف ۴، استمرار عملیات با هدف سلب ابتکار عمل دشمن مورد توجه قرار گرفت، لذا بعد از اینکه تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا به منظور تصرف ارتفاع ۲۵۱۹ (گردمند) برای بار دوم ناکام ماند، به تیپ ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع) ابلاغ شد تا حدود نیمه شب جاری، با ۳ گردان مانوری و احتیاط به ارتفاع ۲۵۱۹ حمله کند. که در این رابطه هماهنگی های لازم بین واحدهای ذی ربط بدین ترتیب به عمل آمد:

۱. یک تیم دیدبان برای هدایت آتش وارد منطقه عملیات بشود.
۲. یک آتشبار ۱۰۵ میلی متری با ۵ قبضه و یک آتشبار ۱۵۵ میلی متری با ۲ قبضه به عنوان کمک مستقیم عمل کنند.
۳. ادوات تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا با تمام توان عملیات را پشتیبانی کنند.
۴. اقدامات لازم در خصوص تخلیه مجروحان و تأمین آمبولانس به عمل آید.
۵. مهندسی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) تحت امر تیپ ۵۷ قرار گیرد و اقدامات لازم برای احداث خاکریز و استحکامات در محور سرسول و ۲۵۱۹ به کله اسبی را انجام دهد.
۶. گردان ۱۱۷ ارتش برای پدافند بعد از عملیات به کمک تیپ ۵۷ برود.
۷. گردان جنرال الله بوکان هم زمان در محور راست ارتفاع ۲۴۳۵ (شهید صدر) عملیات ایذایی برای فریب دشمن اجرا کند.^{۲۰}

در این حال فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش اعلام کرد: تعدادی از افراد عشایر سیدمصطفی با پشتیبانی سلاح سنگین و ۳۰۰ رأس دواب (حیوانات بارکش) با بار مهمات در منطقه عملیاتی حاج عمران با کمک ارتش بعثی عراق آماده حمله به نیروهای خودی می‌باشند.^{۲۱}

۴۵۲

در جلسه امروز فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، علت عقب‌نشینی عراق از فکه و ضعف خط پدافندی خودی مورد بررسی قرار گرفت.

علی شمخانی فرماندهی نیروی زمینی سپاه، تکمیل نشدن هدف عملیاتی عراق در منطقه پیچ‌انگیزه و تلفات وارد آمده به دشمن در پی عملیات تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) را از جمله دلایل عقب‌نشینی عراق برشمرد. محمد باقری مسئول اطلاعات و عملیات قرارگاه نیز نامناسب بودن خط پدافندی دشمن و به‌کارگیری نیروی زیاد را علت عقب‌نشینی قوای عراق دانست. به اعتقاد وی عراقی‌ها برای صرفه‌جویی در نیرو و آزادکردن آنها اقدام به عقب‌نشینی کردند، ضمن آنکه عراق به هدف اصلی خود یعنی بهره‌برداری سیاسی و تبلیغاتی رسیده بود. باقری در ادامه به موضوع کمبود نیروی پدافندی خودی بین تپه نبأ و فکه - که در حدود ۱۴ کیلومتر از آن نیرویی حضور ندارد - پرداخت. رحیم صفوی جانشین نیروی زمینی سپاه پاسداران نیز درباره احتمال انتقال نیروهای دشمن به جبهه جنوب، به‌ویژه منطقه بستان با هدف حمله به این جبهه هشدار داد.^{۲۲}

۴۵۳

امروز، فرمانده نیروی زمینی سپاه نتیجه بررسی‌های انجام‌شده درباره اهداف دشمن از تحرکات اخیر را به اطلاع فرماندهان سپاه شمال و جنوب رساند. در این بررسی همچنین اصول مقابله با تحرکات دشمن و اولویت‌های خطوط پدافندی خودی مشخص شد.

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، امروز در نامه‌ای نتیجه بررسی راهبرد نظامی جدید دشمن موسوم به دفاع متحرک را برای سایر فرماندهان ارسال کرد.* وی ابتدا اهداف ارتش عراق را در ۵ محور اصلی بدین شرح ذکر کرد:

۱. زمین‌گیر کردن توان آفندی یگان‌های خودی و بالانحص پیشگیری از وقوع عملیات والفجر ۱۰ و درنهایت جلوگیری از ادامه جنگ.
۲. کسب زمان برای بازسازی و بالابردن توان رزمی یگان‌های آسیب‌دیده‌اش.
۳. برقراری و حفظ موازنه سیاسی جنگ.
۴. روحیه‌بخشیدن به ارتش شکست‌خورده و مردم عراق.
۵. مأیوس‌نشدن دنیا از توانایی ارتش بعث عراق.

* این نامه پاسخ به موضوعات و سؤالاتی بود که در جلسه روز ۱۳۶۵/۲/۱۸ بین فرماندهان بیان شده بود.

- وی در ادامه فرماندهان ارتش و سپاه را در مقابل حملات دشمن ملزم به رعایت این ۵ اصل کرد:
۱. حفظ خونسردی و آرامش و جلوگیری از شتابزدگی.
 ۲. توجیه، ترغیب و دعوت رزمندگان به مقاومت در خطوط پدافندی.
 ۳. عکس‌العمل سریع و به‌موقع یگان‌های احتیاط (که از قبل مشخص شده است) در محل پیش‌بینی شده و جلوگیری از کاربرد ناصحیح یگان در خطوط غیرمحمول.
 ۴. بین‌آفند محدود و پدافند در مقابل تک دشمن، اولویت‌دادن به تقویت خط پدافندی موردتهاجم دشمن.
 ۵. تلاش برای حفظ توان آفندی و اجرای عملیات برطبق مأموریت‌های ابلاغ شده.
- شمخانی در خاتمه درباره اولویت‌بندی خطوط پدافندی افزوده است: «باتوجه به اولویت‌های تعیین شده خطوط پدافندی منطقه عملیاتی والفجر ۸ (فاو) اولویت اول، جزایر مجنون و پد خندق در هورالهویزه، اولویت دوم، منطقه عملیاتی محرم (ارتفاعات حمیرین) و منطقه عملیاتی والفجر ۳ (مهران) و منطقه عملیاتی والفجر ۲ (حاج عمران) اولویت سوم تعیین می‌گردد. دیگر مناطق عملیاتی در اولویت چهارم هستند، در نتیجه به‌کارگیری یگان احتیاط و میزان توجه به آنها با عنایت به اولویت‌های فوق می‌باشد.»^{۲۳}

۴۵۴

واحد اطلاعات قرارگاه نجف امروز، نتیجه شناسایی خود را از آخرین وضعیت نیروهای عراقی در منطقه شلمچه تا جزیره مینو گزارش داد. در این شناسایی به موضوعاتی چون روحیه رزمی دشمن، احتمال به‌کارگیری تاکتیک‌های آینده، اهمیت نظامی، اقتصادی اهداف عملیات آینده لشکر ۱۵ عراق و نقاط قوت و ضعف خودی و دشمن پرداخته شده است.

در ابتدای این گزارش پنج صفحه‌ای که حاصل بازدید متوالی تیم‌های شناسایی، نیروهای دیدبان و بازجویی از اسراست چنین آمده است: دشمن در منطقه لشکر ۱۱ از سپاه ۳ پاسگاه کوت سواری تا دهانه شرقی نهر خین به‌صورت پدافندی حالت عادی داشته و میزان آتش توپخانه و ادوات و نیز تردد خودروها و پیاده و فعالیت مهندسی و زرهی کمی داشته است، ولی در منطقه لشکر ۱۵ سپاه ۷ از منطقه جزیره ام‌الرصاص به‌طرف سبیه فعالیت دشمن بیشتر در قالب تردد پیاده، توپخانه، ادوات و تیراندازی سلاح‌های سبک و منور در شب و اجرای آتش تهیه و کارکردن بر روی مواضع خط اول و نیز درست‌کردن مواضع جدید در خط دوم سیل‌بند سرتاسری بوده است. همچنین فعالیت‌های مهندسی نظیر جاده‌سازی و درست‌کردن سکوها بزرگ تانک و کارکردن بر روی مواضع و ایجاد موانع در محدوده جزیره سهیل و دهانه جنوب شرقی ام‌الرصاص به‌طرف ام‌البابی مشاهده شده است. در ادامه گزارش به سه فرض از فعالیت‌های لشکر ۱۵ عراق از جزیره ام‌الرصاص تا سبیه اشاره شده است. فرض اول اینکه دشمن به‌دلیل ترس از حمله دوباره به منطقه عمومی این لشکر، به فعالیت‌هایی مبنی بر رفع نقاط ضعف و تقویت منطقه پرداخته است. دوم اینکه دشمن قصد حمله به منطقه جزیره مینو تا عرایض و شلمچه را در سر می‌پروراند و درنهایت تصرف دوباره خرمشهر

برای سرپوش گذاشتن بر شکست‌ها و ازدست‌دادن فاو و نیز به‌راه‌انداختن تبلیغات وسیع. گرچه با شناختی که از دشمن داریم توانایی اجرای عملیاتی به بزرگی از شلمچه تا آبادان به‌صورت عبور از اروندرود و هلی‌برن و تأمین منطقه و تدارکات بعدی آن به‌شدت بعید به نظر می‌رسد.

ازسویی دشمن با توانایی که بعد از آموزش‌های خاص هلی‌برن، آبی - خاکی و غواصی به‌تازگی پیدا کرده و درس‌هایی که از عملیات والفجر ۸ و عبور از اروندرود از رزمندگان اسلام یاد گرفته است، ممکن است برای گرفتن منطقه کوچکی به‌خصوص مثل جزیره مینو - که گرفتن آن ساده‌تر است - اقدام کند. زیرا برای پدافند مشکلات چندانی ندارد هم می‌تواند سریع به‌سمت جزیره مینو پل نصب کند و خط خودش را به جنوب نهر ابوجرف برساند و هم می‌تواند جناح‌دادن خط‌های فعلی خودش را رفع کند. فرض سوم که احتمال کمتری را برای آن در نظر گرفته‌اند بر این مبنا است که دشمن از منطقه شلمچه تا آبادان این ۳ اقدام عملیاتی را انجام دهد: الف) تصرف جزیره مینو. ب) رخنه از حدود ۳ کیلومتری شرق تقاطع کارون و اروندرود، کنار جاده آسفالت تا تقاطع جاده آسفالت به‌سمت اروندرود در جنوب آبادان با استفاده از محور و معابر وصولی دهانه جنوبی ام‌الرصاص. ج) رخنه از منطقه عرایض تا شلمچه.

با این مفروضات واحد اطلاعات قرارگاه نجف در ادامه درباره اهمیت منطقه موردنظر از بُعد سیاسی، نظامی و اقتصادی خاطرنشان کرد که به‌لحاظ سیاسی دشمن با تصرف خرمشهر یا قسمتی از آن تبلیغات وسیعی خواهد کرد. روحیه رزمی و ملی‌اش را احیا کرده و دوباره امید ابرقدرت‌ها و کشورهای عرب منطقه را در پشتیبانی از خود جلب می‌کند. همچنین این اقدام از نظر اقتصادی محاسنی چون اشغال ده‌ها کیلومتر از خاک ایران، کنترل اروندرود و سایر بنادر نزدیک به آن و از جهت نظامی مزایایی نظیر جلوگیری از عملیات آینده رزمندگان، تسلط بر اروندرود، محروم‌ساختن ایران از جزیره مینو که اهمیتی خاص به‌عنوان جاپای عملیات رزمندگان دارد، ایجاد محدودیت فراوان برای نیروهای خودی مستقر در فاو و اختلال در روند تصمیم‌گیری‌های ایران برای طرح‌ریزی عملیاتی در سایر مناطق را به‌همراه دارد.

در بخش دیگری از گزارش به نقاط قوت و ضعف خودی و دشمن در محدوده منطقه لشکر ۱۵ عراق چنین اشاره شده است:

نقاط قوت خودی، از منطقه شلمچه تا آبادان

روحیه خوب رزمندگان، آموزش کافی برای عملیات در شب و عملیات آبی - خاکی، توجیه خوب نیروها، تحرک و جابه‌جایی سریع بدون تشریفات، حمیت برای دفاع از خاک و انقلاب اسلامی و سرانجام عشق به خدا و امام و روحیه شهادت‌طلبی.

نقاط ضعف خودی

ضعف مواضع در خط لجمن* و اتصال نداشتن در بعضی نقاط آن، ضعف موانع در جلوی خط لجمن، نداشتن لایه‌های دفاعی متعدد، ضعف دید و تیر نیروها در جلوی خط خودی، ضعف آتش پشتیبانی، ضعف آرایش سلاح‌های ضد هوایی، ضعف فعالیت‌های مهندسی به ویژه در منطقه تحت کنترل برادران ارتش، ضعف در تعداد دکل دیدبانی، نبود نیروی احتیاط کافی، نداشتن طرح پاتک‌های احتمالی یگان‌ها، نفوذپذیر بودن برخی معابر و احتمال انجام هلی‌برن از سوی دشمن در برخی مناطق.

نقاط ضعف دشمن

نداشتن روحیه و انگیزه خوب برای جنگیدن، نداشتن عقبه مطمئن برای عملیات، ضعف در عملیات آبی - خاکی و ضربه‌پذیری نیروها، ضعف آموزش برای جنگ در شب، احتمال تلفات زیاد و تردید در توانایی برای اجرای عملیات وسیع و گسترده.

نقاط قوت دشمن

حاکم‌بودن نظم و فرمانبری نیروها در ارتش (هرچند به‌زور و به‌ظاهر باشد)، برخوردار بودن خوب ارتش عراق از امکانات زرهی - مهندسی، امکانات آبی - خاکی، توپخانه، ادوات، پدافند هوایی، هلی‌برن و نیروی هوایی، توانایی و بهره‌مندی از پشتیبانی کشورهای بیگانه و عرب منطقه و دستگاه‌های تبلیغاتی.^{۲۴}

۴۵۵

فرمانده کل سپاه امروز، با ارسال نامه‌ای به کلی سری به فرمانده عالی جنگ خلاصه‌ای از اهداف، مراحل و برنامه اجرایی پیشنهادی سپاه را برای راهبری جنگ تشریح کرد.

در این نامه محسن رضایی با ذکر این نکته که «استراتژی هر نبرد، فن اداره و هدایت کلیه امکانات و نیروهای یک کشور برای وصول قاطع به اهداف استراتژیک در جنگ است»، تصریح کرد: «باید با شهادتی به بزرگی خود نبرد یا بیشتر از آن تمامی مصالح شخصی، رفاقتی و وحشت از آینده را فدای پیروزی در جنگ کرد. واضح است که هر نوع تردید و ابهام در اهداف استراتژیک، فن اداره نبرد و توان واقعی جنگ را ضعیف می‌کند.» رضایی با اشاره به اینکه «هدف جنگ سقوط صدام و حزب بعث است و در اداره جنگ لزوماً باید همه چیز را فدای پیروزی در جنگ کرد»، مراحل و برنامه اجرایی پیشنهادی را بدین شرح مطرح کرد:

«الف» مراحل عملیات

۱. سد کردن نیروهای دشمن و انجام عملیات در جهت بازپس‌گیری نقاط مهم نظیر مهران.

* به لبه جلویی منطقه نبرد گفته می‌شود.

۲. آزادسازی یگان‌های مانوری برای عملیات بزرگ.
۳. انجام دو یا سه عملیات بزرگ هم‌زمان.
۴. ادامه رشته عملیات‌های هم‌زمان در صورت وجود حزب بعث و شخص صدام.

محسن رضایی
فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ب) مراحل سازماندهی

۱. تشکیل یگان‌های پدافندی مرحله اول و به‌کارگیری آنها در مقابل حملات دشمن و آزادسازی یگان‌های مانوری برای انجام عملیات.
۲. تشکیل یگان‌های پدافندی مرحله دوم و آزادسازی یگان‌های پدافندی مرحله دوم برای انجام عملیات.

ج) مراحل لجستیک

هم‌زمان با گسترش توان رزمی از بعد نیروهای انسانی برنامه‌های لجستیکی متکی به اقلام سبک و نیمه‌سنگین ادامه دارد.

د) مراحل آموزش

هم‌زمان با جذب نیروی انسانی بایستی مقدمات آموزشی رو به فزونی متناسب با مراحل عملیات تدارک شود.

ه) مراحل جذب

هم‌زمان با تمام‌شدن مرحله اول نیروها، مرحله دوم و نیز برای مراحل بعدی بایستی کلیه مراکز اداری نیروی انسانی کشور وارد کار شوند (با برنامه‌های زمان‌بندی‌شده).

محسن رضایی در ادامه درمورد ساختار و تشکیلات افزود: «ستادهای اجرایی برای انجام کلیه مراحل فوق‌الذکر زیر نظر جانشین فرماندهی عالی جنگ تشکیل می‌شود، تا هم در بعد پشتیبانی و هم در ابعاد نیروی انسانی، صنعتی و عملیاتی، نبرد را از نظر اجرایی اداره کند. بدیهی است کلیه سازمان‌ها و کمیته‌ها و ستادهای اجرایی در ارتباط با جنگ از این ستاد تغذیه و از آن کار قبول

می‌کنند.» رضایی خاطر نشان کرد که «این ستاد مجری کلیه فرامین فرمانده جنگ و پیشنهادات تصویب شده در ستاد عالی پشتیبانی جنگ است.»^{۲۵}

شایان ذکر است حجت الاسلام هاشمی رفسنجانی فرمانده عالی جنگ، در هامش نامه موافقت خود را اعلام و آن را امضا کرد.^{۲۵}

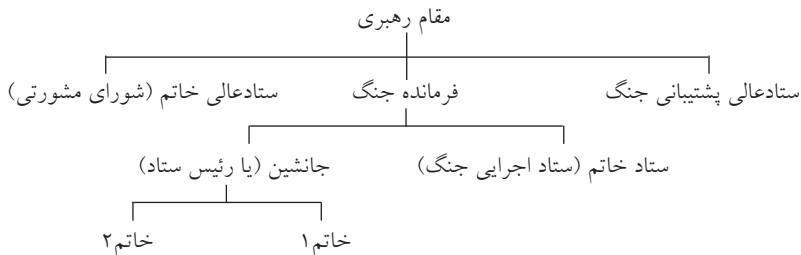
۴۵۶

امروز، هواپیماهای جنگنده عراقی چند هدف در جبهه‌ها را بمباران و به حریم هوایی دو شهر ایلام و خرم‌آباد تجاوز کردند. ارتش بعث عراق ادعا کرد یک هواپیمای جنگنده ایرانی را در منطقه عملیاتی حاج‌عمران سرنگون کرده است.

صبح امروز، از ساعت ۵:۲۰ تا ۱۱:۲۰، نیروی هوایی عراق در مجموع در ۲۰۳ سورتی پرواز با هواپیماهای شکاری بمبافکن و ۲۰ سورتی پرواز با هواپیماهای پی‌سی ۷ منطقه عملیاتی والفجر ۲ و عقبه یگان‌های خودی و مواضع و مهمات رزمندگان و اورژانس را به شدت بمباران کرد و ساعت ۱۲:۰۴ نیز ۴ فروند هواپیما بار دیگر مواضع یگان‌های خودی در منطقه حاج‌عمران را بمباران کردند.^{۲۶} به گفته قرارگاه عملیاتی نجف ۳، ساعت ۸ صبح امروز، یک جنگنده عراقی پاسگاه عباس‌آباد بانه را بمباران^{۲۷} و در ساعت ۱۱:۳۵، اقدام به شناسایی هوایی از منطقه عملیاتی ملخور کرده و ۳ فروند بالگرد آنان زیر ارتفاع مذکور نیرو پیاده کردند.^{۲۸} همچنین هواپیماهای عراقی امروز، ۳ بار به حریم هوایی شهر ایلام^{۲۹} و یک بار به حریم هوایی شهر خرم‌آباد تجاوز کردند، اما قبل از اجرای هر عملیاتی منطقه را ترک کردند.^{۳۰} فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق نیز مدعی شد که یک فروند هواپیمای جنگنده دشمن از نوع اف ۴ سعی داشت به مرزهای بین‌المللی ما در منطقه حاج‌عمران در بخش سپاه پنجم نفوذ کند، ولی جنگنده‌های دفاع هوایی ما با آن درگیر شدند و در یک نبرد هوایی در ساعت ۱۱:۴۷، آن را هدف قرار داده که در خاک ایران سرنگون شد.^{۳۱}

* در بخش دیگر این نامه فرمانده کل سپاه پیشنهاد کرد فروزنده از تاریخ ۱۳۶۵/۴/۲۵، با حفظ سمت به‌عنوان مسئول ستاد اجرایی قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) منصوب و معرفی شود. وی افزود مسئولیت فرماندهی مهندسی قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) را می‌توان در آینده به‌مرور به فرد مناسبی منتقل کرد. [سندشماره ۴۴۲۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۲]

گفتنی است جایگاه و تشکیلات ستادهای اجرایی به این شرح است:

۴۵۷

سخننگوی رسمی ارتش عراق حمله هوایی و بمباران قطار مسافربری ایران در ایستگاه هفت تپه را به عنوان یک هدف نظامی مشروع برشمرد.

سخننگوی نظامی ارتش عراق گفت: هدفی را که هواپیماهای عراق در تاریخ چهاردهم ماه می ۱۹۸۶ (۱۳۶۵/۲/۲۴)، زدند ایستگاه راه آهن هفت تپه بوده که به خطوط جنگ نزدیک می باشد و از طریق آن اسلحه، مهمات، خواربار، تجهیزات و همچنین داوطلبان جنگ و سربازان جابه جا شده و به نیروهای ایران در منطقه دهلران که با نیروهای سپاه چهارم عراق در خط مقابله می کنند مرتبط می شدند. به گفته این این سخننگوی عراقی در این ایستگاه تعدادی انبارهای موقت برای نگهداری مواد جنگی که باید به جبهه ها ارسال شود وجود داشت. همچنین اطلاعات رسیده لازم و دقیق به نیروهای ذی ربط عراقی بیانگر این بوده که قطار مورد نظر در آن زمان تعداد زیادی از نیروها و مقادیر زیادی توپ، اسلحه، مهمات و مواد دیگر را برای نیروهای ایرانی حمل می کرد و با همین قطار و از همین ایستگاه، ملزومات بیش از ۶ سپاه نظامی ایران که در منطقه تمرکز یافته اند، فراهم می شد تا تجاوز وسیعی را علیه سپاه چهارم عراق آغاز کنند. از این رو در توضیح عملی که نیروهای هوایی عراق به آن اقدام کرده اند باید گفت که این کار کاملاً مشروع است چون در چارچوب جنگی صورت گرفته که رژیم ایران اصرار بر استمرار و ادامه آن دارد.^{۳۳}

خبرگزاری فرانسه به نقل از سخننگوی نظامی عراق اعلام کرد که تبلیغات ایران در مورد این بمباران، تلاشی برای پنهان کردن شکست تهاجم هایش علیه عراق است. وی بر تعهد عراق مبنی بر حمله نکردن به اهداف غیرنظامی حتی اگر ایران به طور روزمره به گلوله باران بخش های عراقی ادامه دهد و هواپیماهای این کشور همچنان به اهداف غیرنظامی حمله کنند، تأکید کرد. این سخنگو افزود: عراق هر بار که اطمینان یابد ایران خود را برای حمله آماده می کند دست به یک چنین عملیاتی خواهد زد. وی از سوی دیگر موضع کشورش مبنی بر درخواست پایان دادن به جنگ را یادآوری و خاطر نشان کرد که افکار عمومی و سازمان های بین المللی که از این موضع آگاهی دارند دروغ های ایران را که هرگونه ابتکار صلح را رد کرده است، باور نخواهند کرد.^{۳۴}

رادیو اسرائیل درباره بمباران قطار مسافربری ایران به وسیله هواپیماهای جنگنده عراقی گفت: این نخستین بار است که مقامات دولتی عراق خبر بمباران قطار مسافربری را تأیید می کنند، ولی اکنون آنها پس از یک سکوت پنج روزه، ادعا می کنند که با این قطار علاوه بر صدها سرباز، تعداد زیادی اسلحه و مهمات جنگی نیز به مقصد دهلران حمل می شده است.^{۳۴}

این سخنگو در خاتمه مدعی شد: ما مطمئن هستیم که افکار عمومی جهان و سازمان های بین المللی نیز سیل اکاذیب و ادعاهای پوچ رژیم ایران را که تمام مساعی لازم برای صلح را رد می کند، نادیده خواهد انگاشت و توجهی به گفتارهای پالایش شده ایران که علیه ملت عراق به کار می گیرد نخواهد کرد.^{۳۵}

۴۵۸

برخی شهرهای استان کردستان و آذربایجان غربی به سبب اقدامات مسلحانه عناصر ضدانقلاب دستخوش ناامنی است. درگیری مسلحانه، انتقال مواد منفجره به کشور و همکاری با رژیم بعثی عراق از جمله فعالیت‌های ضدانقلابیون است. در همین حال گروهک چریک‌های فدایی خلق و منافقین اقدام به تشکیل دفتر در کردستان عراق کردند.

در درگیری امروز ضدانقلابیون با رزمندگان در دیواندره، تعدادی از اعضای مهاجم حزب دمکرات کشته یا زخمی و بقیه به کوه‌های تبریزخاتون گریختند.^{۳۶} قرارگاه عملیاتی نجف ۳ نیز اعلام کرد امروز، تعداد کثیری از نیروهای کومه‌له از گردان فؤاد و آریز از طریق منطقه نرملاس و شیلر و همچنین ۴ افسر عراقی همراه عبدالله دارابی از منطقه انجیران برای شناسایی و ضربه‌زدن به رزمندگان وارد ایران شده‌اند.^{۳۷}

شهربانی کردستان نیز درباره اقدام منافقین هشدار داد و اعلام کرد که عوامل منافقین در یک کامیون در یک کمپرسی بنز خاور حامل کفش کهنه لاستیکی مقداری مواد منفجره جاسازی و از سردشت به مقصد شهر تبریز منتقل کرده‌اند.^{۳۸} در دو خبر مشابه دیگر گزارش شده است که منافقین قصد دارند تعدادی کپسول‌های گاز پیک‌نیک و چندین حلقه لاستیک خودرو را احتمالاً برای جاسازی اسناد و مدارک و سلاح یا به منظور انفجار وارد کشور کنند ضمن آنکه آنها به شدت در صدد تدارک و اعزام تیم‌های تروریستی به داخل کشور و تسلیح افراد می‌باشند.^{۳۹} همچنین منابع نظامی از ورود افراد مسلح ضدانقلاب برای ضربه‌زدن به رزمندگان در محور بوکان - مهاباد - سردشت^{۴۰} و ستاد منطقه ۵ سپاه، از ورود عوامل ضدانقلاب و مین‌گذاری در جاده‌های مرزی ایران خبر دادند.^{۴۱} ستاد سپاه دوم شمال نیز اعلام کرد که سازمان چریک‌های فدایی خلق شاخه اقلیت در شهر سلیمانیه عراق اقدام به تأسیس دفتر کردند و با اعضای حزب کومه‌له که در همان محل دفتر دارند روابط نزدیکی برقرار کرده‌اند، ولی با اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شرایط دشواری به سر می‌برند و با آنها مشکلاتی دارند. البته منافقین در شهر حلبچه عراق مقر ثابت تشکیل داده‌اند و کار تدارک و پشتیبانی نیروهایشان در داخل ایران را در آنجا انجام می‌دهند. ضمن آنکه در منطقه ده‌اوان کون شهر نوسود اقدام به تأسیس پایگاه کرده‌اند.^{۴۲} منبع فوق خاطر نشان کرده که مقر این سازمان پیش‌تر در منطقه سازان بوده که به دلیل آتش شدید توپخانه ایران به منطقه بهار دول منتقل شده است.^{۴۳}

بنابر اعلام شهربانی استان کردستان، گروه خبات با نظارت مستقیم نظامیان رژیم بعثی عراق ۳ لک متشکل از عوامل بعث عراق و عوامل خود به نام مال‌بند تشکیل داده و قصد مین‌گذاری جاده‌های پرتردد نظامی به خصوص در نوار مرزی را دارد.^{۴۴}

همچنین برپایه گزارشی دیگر یونس گوران از اداره اطلاعات و امنیت عراق یک ماه پیش، از بغداد به سمت ایران به قصد خرابکاری حرکت کرده و از منطقه چومان وارد خاک ایران شده

است.^{۴۵} نیروهای عشایری زیرباری و لودکی نیز که در عملیات شاخ شمیران با نیروهای نظامی بعثی مشارکت داشتند به دربندیخان منتقل شده‌اند و به صورت آماده‌باش به سر می‌برند.^{۴۶} ضمن آنکه ارتش بعث عراق در منطقه هانه‌گرمه و کمینه از دو نیروی حزب دمکرات و رزگاری برای پدافند استفاده کرده است که در عقبه ارتش استقرار دارند.^{۴۷}

۴۵۹

در پی حمله نیروهای حزب اتحادیه میهنی کردستان عراق به یک خودروی سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) و نیز اجرای آتش رزمندگان بر روی مقرر منافقین، تعدادی کشته یا زخمی شدند. به گزارش امروز واحد اطلاعات سپاه دوم شمال، نیروهای جلال طالبانی در منطقه کناروی (کردستان عراق) به یک اتومبیل حامل اعضای منافقین حمله کردند که در نتیجه آن یک نفر از منافقین کشته و ۳ نفر دیگر به اسارت برده شدند.

همچنین طبق اطلاع واصله، بر اثر اجرای آتش رزمندگان در منطقه سازان، مقرر منافقین مورد اصابت قرار گرفت و یک نفر کشته و ۶ تن دیگر زخمی شدند.^{۴۸} در نتیجه گلوله‌باران مقرهای نظامی منافقین در خاک عراق در مقابل شهرستان پاوه تعدادی از اعضای این سازمان کشته یا زخمی شدند. بنا به اعتراف این سازمان که در بیانیه‌ای از طرف فرماندهی سیاسی نظامی استان تهران منتشر شد، در جریان گلوله‌باران مقرر مزبور یک تن از اعضا معدوم و ۵ تن دیگر مجروح شدند. در این بیانیه آمده است که فرد کشته‌شده در سال ۱۳۵۷، برای ادامه تحصیل راهی آمریکا شده بود که در آنجا به سازمان پیوست و در فروردین ۱۳۶۴، به کردستان اعزام و عضو واحدهای نظامی شاخه استان مرکزی سازمان شد.^{۴۹}

۴۶۰

مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به لیبی سفر کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، یک هیئت نظامی - سیاسی به سرپرستی حجت‌الاسلام رحمانی مسئول واحد بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، صبح امروز، به دعوت مقامات لیبی عازم این کشور شد. در این سفر، حجت‌الاسلام رحمانی حامل پیام شفاهی از سوی رئیس جمهوری کشورمان برای سرهنگ قذافی رهبر جماهیر لیبی است.^{۵۰}

۴۶۱

سرپرست دادسرای انقلاب اسلامی در امور اقتصادی، علت برخی نارسایی‌ها در قیمت‌گذاری کالا و مبارزه با گران‌فروشی را وجود قیمت شناور در ارز و فقدان وضع قانونی مناسب دانست. حجت‌الاسلام غلامرضا رضانی در گفت‌وگو با خبرنگار روزنامه کیهان با اشاره به حرکت

ناهماهنگ برخی سازمان‌ها و واحدهای مسئول در نحوه عرضه و قیمت‌گذاری کالاها بسیاری از مشکلات اقتصادی را ناشی از شناوربودن قیمت ارز توصیف کرد و گفت که اکنون در کشور ۳ نوع ارز موجود است: ارز دولتی، صادراتی و آزاد. افرادی که با گرفتن مجوز از وزارت بازرگانی کالایی را وارد می‌کنند متأسفانه روی یک مبنای اساسی، روی آن قیمت‌گذاری نمی‌شود که دادسرای ویژه امور اقتصادی بتواند با آن قیمتی که وزارت بازرگانی مشخص کرده برخورد کند. بدیهی است وقتی که قیمت مشخص نباشد و ورود کالاها با سه نوع ارز صورت گیرد، وضع بازار هم بهتر از این نمی‌شود. به عقیده رمضانی مشکل دیگر برای نظارت بر توزیع و قیمت‌گذاری و مبارزه با گران‌فروشی، دست‌اندرکاران امور اقتصادی می‌باشند. وی گفت: ما الآن در تشکیلات قضایی به‌طورکلی در بین مردم موردسؤال قرار گرفته‌ایم و باید بگوییم که اگر کوتاهی شود علت از بی‌قانونی است. برای ما هنوز نوع مجازات‌ها مشخص نشده است و نمی‌دانیم افرادی که در زمان جنگ احتکار می‌کنند این عملشان فسادفی‌الارض است یا نه؟ آیا باید اعدامشان کرد یا نه؟ فردا اگر یک بازاری گران‌فروشی کرد خواستیم اعدامش کنیم احتمالاً جامعه نمی‌پذیرد، چون حساسیت لازم به‌وجود نیامده است. بنابراین اگر شما می‌بینید در جامعه ما یک سری فعل و انفعالات به‌ظاهر شرعی و در باطن صددرصد خلاف شرع وجود دارد، مربوط می‌شود به بی‌قانونی.^{۵۱}

۴۶۲

رژیم عراق از یک‌سو با تطمیع سران عشایر کرد در صدد جذب آنان برای همکاری است و از سوی به‌اجبار سربازان و درجه‌داران کرد مسلمان را به جبهه‌های جنوب منتقل می‌کند. براساس گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی مرکز ارومیه، به‌دنبال اعدام استاندار اربیل به‌دست پیشمرگان مسلمان کرد عراق، حسین سورچی یکی از سران عشایر منطقه، به سمت استاندار اربیل برگزیده شد. وی که از سران عشایر منطقه است، حدود شش‌هزار نفر مسلح برای همکاری به نفع رژیم صدام در اختیار دارد.

همچنین از سوی صدام به ارشد زیباری مسئول تسلیح کل عشایر عراق، قول تصدی پست وزارت داده شده است. وی به‌تازگی در بسیج و تسلیح کردهای عراق در منطقه عملیاتی قادر نقش اصلی را داشته است. علاوه‌براین به‌دنبال تغییر و تحولاتی که در منطقه عملیاتی قادر به‌وجود آمد، تعدادی از سران عشایر و کردهای عراق همانند حسین سورچی، انور بیک کریم‌خان برادوست و جوار سازان ضمن دریافت مدال از طرف صدام به درجات ارتشی سرهنگی و سرگردی دست یافته‌اند. همچنین رژیم عراق به‌دستور صدام یکی از نمایندگان مجلس عراق به نام دکتر برزنجی که کرد است را به یک سمت مهم در حزب بعث برگزیده است. به نظر می‌رسد این اقدامات رژیم تدابیری برای آرام‌ساختن منطقه کردنشین عراق به‌شمار می‌رود. براساس

گزارش‌های رسیده به‌تازگی تا ۶۰ هزار نفر در این مناطق به نفع رژیم بعثی عراق مسلح شده و در گردان‌های مخصوص سازماندهی شده‌اند.^{۵۲}

از سوی دیگر به دستور صدام کلیه سربازان و درجه‌داران کرد عراقی به اجبار از جبهه‌های شمالی به جبهه‌های جنوبی منطقه عملیاتی منتقل شدند.

همچنین در دستورالعمل سرفرماندهی ارتش بعثی عراق که به سپاه‌های مختلف ارسال شد از مأموران استخبارات سپاه‌های عراق خواسته شده تا ضمن تحت نظر قرار دادن سربازان و درجه‌داران مسلمان کرد عراقی، از دادن مرخصی‌های طولانی به آنان خودداری شود.^{۵۳*}

۴۶۳

یک‌صد و دومیلیون ریال برای بازسازی خسارات ناشی از حملات موشکی عراق به شهرهای استان خوزستان اختصاص داده شد.

خبرنگار روزنامه جمهوری اسلامی از اهواز گزارش داد که در دومین جلسه ستاد بازسازی و نوسازی شهرها، شامل تأمین خسارت ناشی از حملات موشکی به شهر دزفول ۷۰ میلیون ریال، تأمین خسارت ناشی از حملات موشکی به اندیمشک ۲۰ میلیون ریال و خسارت ناشی از حملات موشکی به مسجدسلیمان ۱۲ میلیون ریال اعتبار مالی اختصاص داده شد.^{۵۴}

۴۶۴

در نتیجه وخامت اوضاع اقتصادی دولت عراق، خریدهای خارجی این کشور محدود به خریدهای نظامی شده است و فقط ترکیه است که از آشفته‌بازار عراق، بیشترین سود را می‌برد. به گزارش نمایندگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان، یکی از مسئولان شرکت‌های آلمانی در گفت‌وگو با سفیر جمهوری اسلامی ایران در مورد اوضاع اقتصادی عراق اظهار داشته است وضع اقتصادی عراق بسیار وخیم است و بدهی‌های آن کشور در حال حاضر حدود ۸۰ میلیارد دلار می‌باشد که مسئولان عراقی سعی می‌کنند این ارقام از نظر افکار عمومی جهان مخفی باقی بماند. رژیم عراق برای مقامات تجاری اعتباراتی به مدت ۳ الی ۴ سال باز می‌کند. از سویی خریدهای خارجی آن کشور در حال حاضر بسیار محدود شده است و فقط خریدهای نظامی در رابطه با جنگ انجام می‌شود.

تنها کشوری که در حال حاضر از وضع آشفته اقتصادی عراق بهره‌برداری می‌کند ترکیه است که کالاهایش را با سود بسیار زیاد به عراق داده و بیشتر طلب خود را با دریافت بهره زیاد از عراق تأمین می‌کند.^{۵۵}

* منطقه عملیاتی قادر در جبهه شمال غرب در منطقه اربیل - سیدکان در استان اربیل عراق می‌باشد.

۴۶۵

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق

سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، در پیامی برای رئیس اتحادیه بین‌المجالس، سیاست جنگی جدید عراق موسوم به استراتژی دفاع متحرک را پس از اشغال شهر مهران تشریح کرد. به گزارش رادیو مسقط، وی در این پیام گفته است که سیاست جنگی جدید عراق خاتمه دادن به جنگ، برقراری صلح، مبادله اسرا و زمین‌ها، عقب‌نشینی نیروهای دو طرف به مرزهای بین‌المللی، ایجاد راه‌حل جامع و عادلانه براساس حفظ حقوق دو کشور و دخالت نکردن در امور یکدیگر را تسریع خواهد کرد.

حمادی تصریح کرد نیروهای عراقی با اینکه بر شهر مهران مسلط شدند، اما هیچ‌گونه طمعی به خاک ایران ندارند. وی افزود: کشورش از شهر مهران یا جاهای دیگر در صورتی

عقب‌نشینی خواهد کرد که ایران از فاو عقب‌نشینی کند و به اصول عقب‌نشینی جامع و بدون قیدوشرط برای پذیرفتن برقراری صلح کامل میان دو کشور پایبند باشد و در حق و اختیار ملت عراق در انتخاب رژیم و عقیده ملی و قومی‌اش، دخالت نکند.

وی ابراز امیدواری کرد که اتحادیه بین‌المجالس، انگیزه عراق از سیاست جدید خود را درک کند. حمادی حمایت و استقبال کشورش را از هرگونه ابتکار اتحادیه بین‌المجالس اعلام کرد. رادیو مسقط افزود حمادی پیام‌های مشابهی برای رئیس اتحادیه عربی بین‌المللی و اتحادیه‌های کشورهای افریقایی فرستاده است.^{۵۶}

۴۶۶

به گفته وزیر امور خارجه کویت درحال حاضر هیچ‌گونه روزنه امیدی برای پایان جنگ ایران و عراق وجود ندارد.

شیخ صباح الاحمد معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه کویت، در ملاقات با اعضای کمیسیون خارجه پارلمان این کشور گفت: «آنچه که درمورد امکان پایان جنگ میان ایران و عراق درحال حاضر گفته و مطرح می‌شود حرف بیهوده‌ای بیش نیست.»

وی در پاسخ به احتمال اقدام جدید دبیرکل سازمان ملل برای توقف جنگ میان ایران و عراق خاطر نشان کرد که هیچ‌گونه روزنه امیدی به پایان جنگ درحال حاضر وجود ندارد.

به نوشته مطبوعات کویت، وزیر امور خارجه این کشور امروز، در ملاقات با اعضای کمیسیون خارجه مجلس ملی کویت مسئله اشغال شهر ایرانی مهران به‌دست نیروهای عراقی و شرط رژیم بغداد برای مبادله آن با منطقه فاو را موردبررسی قرار داد.^{۵۷}

۴۶۷

مشاور امنیت ملی سابق امریکا در تحلیلی درباره جنگ ایران و عراق، تصرف فاو را مقدمه‌ای از طرح ایران برای برقراری حکومت انقلابی در جنوب عراق و تبدیل ایران به وزنه‌ای سنگین در تعیین سیاست نفتی و اعمال سیاست‌های کلی منطقه دانست.

گری سیک در گزارشی تحلیلی در روزنامه *واشنگتن پست* با بررسی پیروزی نظامی اخیر ایران در جنگ خلیج فارس و آثار نظامی و سیاسی آن نوشته است: «درحالی که توجه جهانیان به لیبی و تهدید تروریسم بین‌الملل معطوف بود نیروهای انقلابی ایران به سوی شط‌العرب - مرز آبی که ایران و عراق را از هم جدا کرده است - سرازیر شدند و این قمار خطر می‌تواند ایران را به یک قدرت برتر در منطقه نفت‌خیز خلیج فارس تبدیل کند.»

به عقیده گری سیک اگر ایران که از سه ماه قبل نیروهایش را در شبه جزیره فاو در جنوب شرقی عراق مستقر کرده، بتواند موضع خود را همچنان حفظ کند، پیامدهای این حرکت نظامی به مراتب جدی‌تر از تشنج‌های موضعی پراکنده و خشونت‌های تروریستی لیبی خواهد بود. وی سپس سناریویی را مطرح و بر مبنای آن اظهار کرد: «اگر ایران از طریق فاو به غرب عراق و خط لوله جنوبی دسترسی پیدا کند و هم‌زمان مواضع عراق را در بصره محاصره کند، خط ارتباطی بغداد با جنوب در معرض تهدید قرار خواهد گرفت و ایران می‌تواند در مناطق آزادشده یک جمهوری اسلامی تشکیل دهد و حکومت موقت انقلابی با شرکت ناراضیان عراقی پایه‌ریزی گردد و سرانجام اینکه ایران به صورت رقیب عمده عربستان سعودی در عرصه تعیین سیاست‌های نفتی ظهور کرده و می‌تواند وزنه‌ای سنگین در اعمال سیاست‌های کلی منطقه خاورمیانه [غرب آسیا] به‌شمار آید.»

مشاور امنیت ملی سابق امریکا به نقل از حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی ایران، اعلام کرد که ایران مصمم است با حداقل تلفات به پیروزی برسد و در پی آن ایران از راهبرد امواج انسانی دست کشیده و جنگ‌وگریزهای کوچک و حملات چریکی را جایگزین آن کند. گری سیک در ادامه افزود: «توفیق این تهاجم نظامی نمایانگر این واقعیت بود که کادر رهبری ایران دیگر در جنگ صرفاً به شور و حرارت مذهبی متکی نیست و پس از ۵ سال تجربه دشوار به اهمیت دانش حرفه‌ای نظامی و اهمیت طرح‌ریزی و آماده‌سازی نیروها پی بردند. توفیق ایران در تصرف شبه جزیره فاو با عملیات مشترک نظامی زمینی و دریایی تحت شرایط دشوار جوی مستلزم به کارگرفتن فنون نظامی ماهرانه‌ای بود که ایران در آن تجربه نظامی اندکی داشت و این کامیابی نظامی نشانگر این واقعیت است که ایران از عدم اطمینان‌ها، اختلاف سلیقه‌ها و نبود سازماندهی که از مشخصات نیروهای مسلح این کشور در سال‌های پس از انقلاب بود، به در آمده است. ایران انقلابی همچون فرانسه، روسیه و چین توانسته است نیروهای جوان انقلابی را جایگزین نیروهای نظامی قبلی سازد و بر بسیاری از مشکلات تکنیکی خود به‌رغم مخالفت‌های گسترده بین‌المللی و تحریم‌ها غلبه کند. همین نتیجه‌گیری در مورد کادر رهبری سیاسی کشور نیز صادق است. ساختار مذهبی - سیاسی

ایران منحصر به فرد و حتی با معیارهای قبلی غریب و نامأنوس است. با این همه این کادر سیاسی توانسته است در سروسامان بخشیدن به ناآرامی‌ها و حفظ مصالح کشور به هنگام مواجهه با خطر قابلیت و توانایی چشمگیری نشان دهد.» در خاتمه گری سیک به نقل از حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی اضافه کرده است: «آنچه که در فاو اتفاق افتاد می‌تواند در بصره هم اتفاق بیفتد.»^{۵۸}

۴۶۸

حافظ اسد رئیس‌جمهوری سوریه، در حالی که روابط کشورش با ایران را خوب توصیف کرد، تصرف شبه‌جزیره فاو به دست نیروهای ایرانی را موجب تضعیف موضع سوریه در جهان عرب دانست. یک نشریه سوری نیز حمله عراق به قطار مسافربری را نقض قوانین بین‌المللی و بخشی از توطئه امریکا و عراق برشمرد.

حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه

به گفته رئیس‌جمهوری سوریه حضور ایران در فاو، سوریه را دستپاچه کرده است. به نوشته هرالد تریبیون دستپاچگی سوریه از آنجا نشئت می‌گیرد که اسد مدعی رهبری اعراب برای آزادسازی سرزمین‌های تحت‌اشغال رژیم اشغالگر قدس می‌باشد و تصرف خاک عراق به دست ایران که یک کشور غیرعرب است موضع سوریه را در مقابل سایر کشورهای عربی تضعیف کرده است. در همین حال چند روزنامه انگلیسی در عین انتشار بخشی از این مصاحبه، به قسمت مربوط به ایران اشاره‌ای نکردند و بیشتر بر موضوع بحران سوریه و رژیم صهیونیستی و مسئله گروگان‌ها در لبنان تأکید کردند.^{۵۹}

روزنامه تشرین (چاپ دمشق) نیز با اشاره به اینکه حمله هوایی عراق به ایستگاه قطار مسافربری ایران مخالف هرگونه ضوابط قانونی بین‌المللی مربوط به غیرنظامیان در زمان جنگ است، نوشت: این حمله بخشی از توطئه امریکا است که به کارگردانی جورج شولتز وزیر امور خارجه آن کشور، توسط صدام اجرا می‌شود.^{۶۰}

۴۶۹

یک نشریه اقتصادی مدعی شد ایران صدور نفت به سوریه را به دلیل افزایش بدهی دمشق، تیره‌شدن روابط سوریه با بنیادگرایان مسلمان در لبنان و نزدیکی سوریه و اردن، قطع کرده است. خبرگزاری رویتر از نیکوزیا با استناد به مقاله نشریه بررسی اقتصادی خاورمیانه گزارش داد: ایران صدور نفت خام به سوریه را بیشتر به دلیل پرداخت نشدن بدهی یک و نیم میلیارد دلاری آن کشور قطع کرده است. این نشریه نوشته است که هم تأخیر سوریه در پرداخت دیون خود و

هم قیمت تعیین شده از سوی ایران نیاز به انعقاد قرارداد جدید دارد. وکلای مجلس ایران سال گذشته، مفاد قرارداد مذکور را به دلیل تأخیر سوریه در پرداخت بهای نفت، تیره شدن روابط میان سوریه با بنیادگرایان مسلمان در لبنان و نزدیک شدن سوریه به اردن یعنی کشوری که از عراق در جنگ خلیج فارس پشتیبانی می کند، مورد انتقاد قرار دادند.^{۶۱*}

۴۷۰

به گفته برخی تحلیلگران امریکایی، مخالفت کنگره امریکا با دولت ریگان درباره فروش سلاح به عربستان باعث تشویق ایران در حمله به کشتی های نفتکش در خلیج فارس شده است.

روزنامه نیویورک تایمز با اشاره به افزایش حملات ایران و عراق به کشتی های بازرگانی بی طرف در چند ماه اخیر به نقل از منابع نظامی نوشت: «از آغاز سال جاری میلادی، ایران و عراق دست کم چهل کشتی نفتکش و دیگر کشتی های بازرگانی را در آن آبراه پراهمیت مورد حمله قرار داده اند. این رقم تقریباً برابر است با مجموع حملات دو طرف جنگ در سال ۱۹۸۵. براساس آمار در سال گذشته میلادی، ۴۶ کشتی بی طرف و در سال ۱۹۸۴، ۵۶ کشتی از سوی ایران و عراق در آب های خلیج فارس مورد حمله قرار گرفتند. دیپلمات ها و کارشناسان مسائل نظامی در منطقه می گویند که ایران دو پایگاه تهاجمی در جزیره بوموسی و در حوزه نفتی رستم در آب های خلیج فارس ایجاد کرده است که از آنجا هلیکوپترها و هواپیماهایش می توانند کشتی هایی را که برای نفت گیری به سوی بنادر عربستان سعودی، کویت و دیگر کشورهای محافظه کار خلیج فارس که از عراق حمایت می کنند و در حرکت هستند با موشک مورد حمله قرار دهند.»

رادیو امریکا به نقل از نشریه نیویورک تایمز اعلام کرد: در واشنگتن ریگان رئیس جمهور امریکا و اعضای دولت، کنگره امریکا را به دلیل شدت گرفتن حملات علیه کشتیرانی بازرگانی در خلیج فارس مورد انتقاد قرار داده و اعلام داشته اند که کنگره از طریق مخالفت با فروش موشک های جدید به عربستان سعودی موجبات تشویق جمهوری اسلامی ایران را به اتخاذ

* در این زمینه رادیو بی بی سی درباره روابط ایران و سوریه، مشکلات اقتصادی سوریه و کمک ایران به آن کشور به نقل از یک خبرنگار بی بی سی که به تازگی از سوریه بازگشته است، گفت: «در سال های اخیر ایران تبدیل به یکی از حامیان اصلی مالی سوریه شده است و در سال حدود یک میلیون تن نفت مجانی به این کشور می دهد. قبلاً ایران سالیانه پنج میلیون تن نفت با نرخ های ویژه امتیازی به سوریه می فروخت. در ماه مارس سال جاری، سوریه تصمیم گرفت به این قرارداد خاتمه دهد، زیرا ایران حاضر نبود از نرخ رسمی ۲۵ دلار در هر بشکه بیش از ۲/۵ دلار به سوریه تخفیف بدهد از آنجا که ایران به هیچ وجه در این مورد انعطاف پذیری نشان نداد، سوریه به قرارداد خاتمه داد و گویا اینک از الجزایر نفت می گیرد.» به گزارش بی بی سی ایجاد اختلافات اقتصادی میان دو کشور، از روابط دوستانه آنان خواهد کاست، ولی این امر به معنای نزدیکی سوریه و عراق هم نخواهد بود، زیرا خصومت دیرینه ای میان رهبران این دو کشور وجود دارد. به ویژه آنکه سوریه مسئولیت چند انفجار اخیر در اتوبوس های خود را بیشتر متوجه عراق می داند تا اسرائیل. [خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش های ویژه، شماره ۶۷، ۱۳۶۵/۳/۵، ص ۳۲، رادیو بی بی سی، ۱۳۶۵/۳/۴]

موضوعی تجاوزکارانه‌تر فراهم آورده است. منابع خلیج فارس معتقدند که ایران همچنین با اتخاذ این موضع در برابر فشارهای مالی که بر آن کشور وارد می‌آید واکنش نشان داده است، فشارهایی که بر اثر سقوط جهانی قیمت نفت ایجاد شده است و رهبران جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی را در پیدایش چنین وضعی مقصر قلمداد می‌کنند.^{۶۲}

۴۷۱

فرانسه ادعای شبکه تلویزیونی امریکا درباره احتمال تحویل اسلحه فرانسوی به ایران را تکذیب کرد. رادیو مونت کارلو از محافل نزدیک به وزیر امور خارجه فرانسه امروز، اعلام کرد که فرانسه برای آزادشدن فرانسویان ربوده‌شده در لبنان تلاش می‌کند، ولی هیچ نشانه‌ای در مورد نزدیک‌بودن به حل این مسئله وجود ندارد. پیش از این، تلویزیون امریکا به استناد یک منبع نزدیک به یکی از سازمان‌های اطلاعاتی غربی گزارش داده بود: «آزادی ۹ فرانسوی ربوده‌شده به‌زودی صورت خواهد گرفت، چون فرانسه با پرداخت باج به حزب‌الله و ارسال اسلحه پیشرفته به تهران موافقت کرده است.»^{۶۳} اما خبرگزاری رویتر، به نقل از ریمون وزیر امور خارجه فرانسه، خبر تلویزیون امریکا مبنی بر پرداخت پول به‌عنوان تاوان به افراطیون مسلمان طرف‌دار تهران و ارسال اسلحه به ایران در ازای آزادی ۹ گروگان‌ش را رد و در واکنش به آن اظهار کرد: «من صریحاً این را تکذیب می‌کنم و نمی‌دانم چرا امریکایی‌ها مواضع فرانسه را درک نمی‌کنند و از پاریس انتقاد می‌کنند.»^{۶۴}

۴۷۲

در پی سقوط تدریجی قیمت نفت در ماه‌های اخیر، امروز، بهای انواع نفت خام و فرآورده‌های آن کمتر از یک دلار در هر بشکه در بازارهای جهانی افزایش یافت. نشریه اقتصادی *وال استریت ژورنال* عربستان سعودی را عامل اصلی کاهش قیمت نفت به انگیزه کاهش درآمدهای ارزی ایران و اجبار تهران به سازش در جنگ با عراق دانست.

روزنامه جمهوری اسلامی امروز، به نقل از روزنامه اقتصادی *وال استریت ژورنال* نوشت: «عربستان سعودی از سیزدهم سپتامبر گذشته (۱۳۶۴/۶/۲۲)، صریحاً اعلام کرده بود که درصد پایین‌کشیدن قیمت‌های نفت است.»

وال استریت ژورنال در این خصوص تصریح کرد که زکی یمانی وزیر نفت عربستان سعودی، در تاریخ مذکور با شرکت در یک هم‌اندیشی در دانشگاه آکسفورد از تصمیم کشورش مبنی بر سیستم قیمت‌گذاری نفت براساس نرخ‌های تخصیصی که هدف آن افزایش قابل توجه در میزان صادرات نفت است، خبر داده بود.

بدین ترتیب بزرگ‌ترین صادرکننده نفت جهان، جنگ قیمت‌ها را اعلام کرد و ظرف مدتی کمتر از شش ماه براساس راهبرد عربستان قیمت‌ها به نصف کاهش یافت. نشریه مذکور افزود: گرچه راهبرد

جدید از سوی سعودی‌ها تکذیب می‌شود، اما علائم موجود عکس نظر سعودی‌ها را نشان می‌دهد. مفسر این روزنامه عامل اصلی کاهش قیمت نفت را عربستان سعودی ذکر و علت آن را شکست رقبا در زمینه تولید عنوان کرد. از سویی به عقیده برخی آگاهان سیاسی در منطقه، انگیزه کاهش قیمت نفت از سوی عربستان سعودی، نزول درآمدهای ارزی جمهوری اسلامی ایران بوده و تحلیل گران نظامی و اقتصادی غربی، آن را تنها راه باقیمانده برای به‌سازش کشاندن جمهوری اسلامی در جنگ با عراق می‌دانند.^{۶۵}

شایان ذکر است امروز، قیمت تحویل هر بشکه نفت خام برنت دریای شمال در ماه ژوئن در بازار آزاد به ۱۵ دلار و ۲۰ سنت رسید که نشان‌دهنده افزایشی معادل ۷۵ سنت در مقایسه با قیمت مشابه در روز جمعه است. در ضمن در پایان امروز، قیمت هر بشکه نفت خام برنت تحویلی در ماه ژوئیه به ۱۵ دلار و ۴۵ سنت رسیده است. همچنین در بازار آزاد قیمت هر بشکه نفت خام دومی برای تحویل در ماه ژوئن به ۱۲ دلار و ۱۵ سنت رسید که بیانگر افزایشی برابر ۴۵ سنت در مقایسه با قیمت مشابه در روز جمعه قبل است.^{۶۶*}

۴۷۳

نرخ بیمه کشتی در خلیج فارس افزایش یافت. روزنامه کیهان به نقل از خبرگزاری‌ها نوشت: نرخ بیمه مخاطرات جنگی برای صاحبان کشتی فعال در اکثر حوزه‌های حساس خلیج فارس در پی زیان‌های سنگین اخیر در این منطقه تا ۵۰ درصد افزایش یافت. نشریه لویترز لیست در تازه‌ترین شماره خود یادآوری کرد که تعدادی از ضامن‌های معتبر در بازار لندن کلیه شرایط بیمه مخاطرات جنگی خود را برای تمام کشتی‌های باری و تانکرهای تجاری در بخش شمالی خلیج فارس تقریباً به مورد اجرا گذارده‌اند.^{۶۷}

۴۷۴

رهبان سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به جاسوسی و افشای نقشه‌های عملیاتی ایران برای عراق اعتراف و بر مبارزه مسلحانه و اجرای عملیات علیه پایگاه‌های رزمندگان تأکید کرد. همچنین عناصر این سازمان در تماس با نهادهای انقلابی و سازمان‌های دولتی تلاش فراوانی برای کسب اطلاعات موردنیاز کردند. رادیو مجاهد که بازگوکننده مواضع رهبری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) است در برنامه امروز خود، با نقل یکی از پیام‌های رهبر این سازمان درباره مقابله با انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی

* به گزارش رادیو دولتی انگلیس بهای تحویل در ماه ژوئن هر بشکه نفت خام سبک در بورس نیویورک نیز به ۱۷ دلار و ۱۶ سنت رسید که مبین افزایشی برابر یک دلار در مقایسه با قیمت مشابه در پایان هفته گذشته است. گفتنی است بهای فرآورده‌های نفتی نیز در بورس‌های لندن و نیویورک با افزایش مواجه بوده است. این درحالی است که در اواخر معاملات روز جاری در نیویورک، گزارش شده که براساس نوشته هفته‌نامه بررسی‌های اقتصادی خاورمیانه مید توافق در زمینه کاهش تولید نفت ممکن است قریب‌الوقوع باشد. [روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۲]

گفت: مسعود رجوی در ارتباط با ضرورت مقابله با ایران تأکید کرد که باید بیش از پیش و با تمام قوا علیه جمهوری اسلامی ایران عمل کرد و باید فعالانه برای درهم شکستن سیاست جنگی رهبر ایران به پا خاست و نیز کلیه پرسنل ارتش را از هرگونه همکاری با (آیت‌الله) خمینی برحذر داشت. رادیو مجاهد در ادامه پیام، به نقل از رجوی درباره همکاری مستقیم با ارتش بعث عراق گفت: «آنچه که رژیم ایران را به عصبانیت واداشته است، انتشار اطلاعاتی از سوی سازمان است که نقشه‌های جنگ‌افروزان ایران را قبل از وقوع حمله افشا نموده‌اند. کاری که در راستای مبارزه با جنگ‌طلبی ایران و هرچه فراگیرتر کردن شعار صلح در مقاطع مختلف از سوی سازمان انجام شده.» به گفته این رادیو در همین چارچوب اولین اطلاعاتی که سازمان درباره افشای مقاصد رژیم ایران صادر کرد، در بهمن‌ماه سال ۱۳۶۱ و در رابطه با عملیات موسوم به والفجر مقدماتی بود. عملیاتی که در همان زمان سردمداران رژیم، آن را عملیات نهایی تعیین‌کننده سرنوشت جنگ می‌نامیدند و دفتر مجاهدین خلق در پاریس در اطلاعاتی این تهاجم و منطقه‌ای را که در آن عملیات اجرا شد افشا کردند اما رژیم (آیت‌الله) خمینی که آمادگی افشای این طرح را نداشت، در موعد مقرر دست به تهاجم در همان منطقه یعنی فکه زد و شکست بسیار سنگینی را نیز متحمل شد. مدتی پس از این شکست نیروهای رژیم در همان منطقه دست به عملیات والفجر یک، با اهدافی مشابه تهاجم قبلی زدند، ولی باز هم موفقیتی به دست نیاورده و شکست دیگری را نیز متحمل شدند و به دلیل همین شکست‌ها نیروهای ایران تا مدت‌ها نتوانستند دست به تهاجم بزرگی بزنند و برای حفظ روحیه نیروهای خود و آماده نگه داشتن آنها فقط حمله‌های کوچک والفجر ۲، ۳ و ۴ را در طول سال ۱۳۶۲، انجام دادند. تا اینکه رژیم تلاش دیگری را برای گردآوردن نیرو و دست‌زدن به یک تهاجم بسیار گسترده موسوم به خیبر در بهمن‌ماه ۱۳۶۲ آغاز کرد. اساس این تهاجم بر غافلگیری بود و به همین جهت فرماندهان رژیم اقدامات وسیع و طرح‌های گسترده‌ای را برای مخفی‌نگه‌داشتن طرح از دید سازمان و پرسنل مجاهدین خلق به کار گرفتند و نتوانستند حمله گسترده خود را در جبهه هورالهویزه آغاز کرده و با به‌کارگرفتن عنصر غافلگیری بخشی از جزایر مجنون را به اشغال خود درآورند. پس از عملیات خیبر، فرماندهان نظامی رژیم تصمیم به اجرای طرح تهاجمی در جنوب آبادان گرفتند طرحی که اساس آن گذشتن از اروندرود و اشغال قسمتی از خاک عراق بود. رژیم برای دست‌زدن به این تهاجم شروع به اقدامات آماده‌سازی و فعالیت‌های گسترده مهندسی در آن منطقه کرد و از جمله کانال‌های متعددی برای وصل کردن رود بهمنشیر و اروندرود برای عبور سریع قایق‌های تندرو حفر کرد، اما تمام این نقشه‌ها در آبان‌ماه ۱۳۶۳ و با اطلاعاتی که از طرف دفتر مجاهدین خلق منتشر شد ناگهان نقش بر آب گردید و تهاجم رژیم در حالی که هنوز آماده‌سازی‌های اولیه آن به پایان نرسیده بود از سوی سازمان کشف و افشا شد و رژیم

ایران که از شکست بزرگ فکه و والفجر ۴ تجربه تلخی داشت ناگزیر شد طرح مزبور را رها کند.^{۶۸*} علاوه بر همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با ارتش بعثی عراق، بخش دیگری از تلاش عناصر این سازمان در تخلیه اطلاعاتی از طریق تماس های تلفنی با منازل، نهادهای انقلابی و سازمان ها و ادارات دولتی است که از این طریق اقدام به شناسایی افراد حزب اللهی و نیز کسب اطلاعات و اخبار مورد نیاز خود می کردند که در این چارچوب برخی فعالیت ها بدین شرح است:

- تماس با هدف دریافت آدرس افراد حزب اللهی.^{**}
- تماس با کمیته امداد امام خمینی برای اطلاع از صدور احکام مأوریت.^{***}
- تماس با شهرداری همدان تحت پوشش شورای هماهنگی تهران، پیرامون تاریخ اعزام راهیان کربلا و اینکه نیروها به کدام جبهه اعزام شده اند.
- تماس تحت پوشش دفتر هماهنگی تهران، با بعضی از گاراژهای شهر و پرسش از منطقه اعزام نیروهای کاروان کربلا.
- تماس با پایگاه های بسیج، برای کسب اطلاعاتی از شیوه های بازرسی و محل های بازرسی داخل شهر و بین راه ها.
- تماس با پلیس راه همدان در رابطه با چگونگی توره های بازرسی و مسیرهایی که بازرسی صورت می گیرد.

* رادیو مجاهد در ادامه، پیام رهبر سازمان که همکاری با ارتش رژیم بعثی به ویژه در جهت جاسوسی برای آنها را مایه افتخار دانسته، چنین قرائت کرد: «پس از افشای طرح گسترده رژیم در جنوب آبادان رژیم [آیت الله] خمینی شروع به طراحی یک تهاجم گسترده دیگر موسوم به بدر نمود و در رابطه با آن تلاش وسیعی را برای بسیج و گردآوری نیرو آغاز کرد. اما این طرح از سوی سازمان مجاهدین خلق ایران [منافقین] کشف شد و در پاریس طی اطلاعیه ای که در اسفندماه ۱۳۶۳، صادر شد طرح جنگی را همراه با تشریح منطقه تهاجم افشا نمود. ... به این ترتیب شکست بسیار سختی را متحمل شدند و در روز دوم تهاجم نیز ناچار به عقب نشینی کامل گردیدند.»

به گفته رادیو مجاهد: «این شکست رژیم را مجبور به تغییرات استراتژیکی جنگی و روی آوردن به تهاجمات محدود و مقطعی کرد و از آنجا که به تجربه دریافته بود هر تهاجمی که توسط سازمان افشا گردد بدون استثنا شکست سخت می خورد تصمیم گرفت به هر بهایی از خصوصیت غافلگیری در عملیات ها استفاده کند. به همین منظور رژیم حداقل دو ماه قبل از تهاجم، شروع به انجام اقدامات ضد اطلاعاتی نمود. به این ترتیب که اکثر نیروهای خود را به منطقه ای دور از منطقه عملیاتی در فاو منتقل نموده و در شهرهای پشت جبهه از دزفول تا اهواز مستقر کرد. سپس در موعد حمله با انتقال مخفیانه و سریع نیروها به منطقه جنوب آبادان، تهاجم خود را از آن منطقه آغاز کرد. در واقع این همان تهاجمی بود که در آبان ماه سال قبل (۱۳۶۴)، سازمان با افشای آن از انجامش جلوگیری نموده بود، اما رژیم از حدود ۱۰ روز قبل از شروع عملیات، وانمود کرد نیروهایش در منطقه دزفول و هورالعظیم تهاجم اصلی خود را شروع خواهند کرد، ولی پس از چند روز و با سرعت محل نیروهای خود را تغییر داده و دست به تهاجم فاو زد و غافل از آنکه یکی از پرسنل مجاهد خلق این فعالیت ها را گزارش می کرد.» [واحد مرکزی خیر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۲۹، صص ۱۹ - ۱۵، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹]

** شیوه کسب اطلاعات افراد: می گویند از دادستانی هستیم، جنازه یک پاسدار در محل شما پیدا شده که مجهول الهویه است شما اگر افراد پاسدار یا حزب اللهی را سراغ دارید که بتوانند در شناسایی جسد به ما کمک کنند آدرس منزل، مغازه یا شماره تلفن آنها را به ما بدهید.

*** لازم به تذکر است که منافقین پیش تر با این مرکز تماس گرفته و اطلاعاتی را کسب کرده بودند.

- تماس با تلفن خانه فرودگاه شهر باختران برای اطلاع از محل بمباران‌های اخیر و فاصله آنها با پادگان شهید بروجردی و هوانیروز و همچنین تعداد بمب‌هایی که عمل کرد و اینکه آیا تخلیه مجروحان از فرودگاه ادامه دارد یا خیر.^{۶۹}

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۵/۲/۲۹

۱. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش ویژه واحد اطلاعات قرارگاه فتح (تحت امر قرارگاه نجف) به واحد اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۱.
۲. سند شماره ۳۰۶۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ قرارگاه تاکتیکی لشکر عملیاتی ۸۴ به فرماندهی عملیات غرب، شماره ۵، ۱۳۶۵/۲/۲۹، صص ۱ و ۲.
۳. سند شماره ۳۰۶۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از رکن ۲ قرارگاه تاکتیکی لشکر عملیاتی ۸۴ به فرماندهی عملیات غرب، شماره ۵، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۵. سند شماره ۶۰۶۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۲ سپاه، ۱۳۶۵/۴/۱.
۶. سند شماره ۱۳۹۶۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱.
۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۸ - ۶ مهران - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۹. همان، ص ۲۱، رادیو آمریکا، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۵، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۰، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۷، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۵/۲/۲۸.
۱۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۴ و ۵، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۱۵ - ۱۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۹، رادیو آمریکا، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۶. سند شماره ۱۱۹۵/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف در تک عراق به حاج‌عمران، سعید سرمدی، ۱۳۶۵/۲/۲۶ تا ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۲۱.
۱۷. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تهاجم عراق به منطقه حاج‌عمران، گزارش راوی قرارگاه نجف، سعید سرمدی، خرداد ۱۳۶۵، صص ۱۰ - ۸؛ و - سند شماره ۶۸۲/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: سلسله گزارش‌های اجمالی جنگ استراتژی دفاع متحرک عراق، مهدی انصاری، اردیبهشت ۱۳۶۵، ص ۵۳.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۱، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۱۹. سند شماره ۱۳۹۴۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۴، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۲۰. سند شماره ۶۵۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۰.
۲۱. سند شماره ۱۴۳۶۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی اطلاعات سماجا ۲ به اطلاعات نزا، ۱۳۶۵/۲/۲۹؛ و - سند شماره ۸۳۷۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از مرکز فرماندهی ستاد مرکزی سپاه به سپاه شمال و قرارگاه حمزه سیدالشهدا، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۲۲. سند شماره ۱۲۱۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۳۱ تا ۱۳۶۵/۳/۱۲، صص ۱ و ۲.
۲۳. سند شماره ۲۶۰۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه جنوب (کربلا) به کلیه یگان‌های تابعه سپاه جنوب، ۱۳۶۵/۲/۳۱.
۲۴. سند شماره ۱۳۹۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات قرارگاه نجف به فرماندهی قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۲۵. سند شماره ۴۴۲۵۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۲۶. سند شماره ۴۰۳۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی از قرارگاه عملیاتی شمال غرب به فرماندهی نزا، شماره ۶۰، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۲.
۲۷. سند شماره ۱۴۰۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۳، شماره ۴۱۱۴، ۱۳۶۵/۳/۶، ص ۳.
۲۸. سند شماره ۱۳۹۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۳، شماره ۳۳۱۴، ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۵.

۲۹. سند شماره ۴۰۲۸۰۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری ایلام به دفتر نخست‌وزیری، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ۵، خرم‌آباد - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹، به نقل از اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۲۳، فرماندهی کل نیروهای مسلح (عراق).
۳۲. همان، صص ۱۱ - ۹، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۳۲ و ۳۳، بغداد - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۴. همان، ص ۳۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از رادیو اسرائیل، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۱۱ - ۹، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۳۶. سند شماره ۳۱۴۳۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان، ۱۳۶۵/۲/۲۹؛ - سند شماره ۳۱۷۳۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استانداری کردستان، ۱۳۶۵/۲/۳۱.
۳۷. سند شماره ۱۴۱۹۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نویه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف، شماره ۴۸۱۴، ۱۳۶۵/۲/۱۳، ص ۱۲.
۳۸. سند شماره ۷۵۷۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه به کلبه مناطق پنج‌گانه، ۱۳۶۵/۳/۲.
۳۹. سند شماره ۸۲۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اهم اخبار ایران و جهان، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۶.
۴۰. سند شماره ۴۰۳۹۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به پایگاه‌های سپاه مهاباد، بوکان و سردشت، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۱. سند شماره ۹۶۶۳۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات ستاد منطقه ۵ به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۲. سند شماره ۹۶۶۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۳. سند شماره ۹۶۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۴. سند شماره ۳۱۴۳۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۵. سند شماره ۴۰۳۹۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۶. سند شماره ۹۶۶۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات سپاه دوم شمال به واحد اطلاعات ستاد مرکزی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۷. سند شماره ۹۶۶۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۴۸. سند شماره ۱۸۵۴۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد سپاه دوم شمال (اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۴۹. سند شماره ۸۲۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.
۵۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۳.
۵۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۳.
۵۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، صص ۴ و ۵، ارومیه - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۵۳. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۱۰.
۵۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۴.
۵۵. سند شماره ۲۱۴۴۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی، شماره ۴۳۵، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۳.
۵۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۲۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۵۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۲، ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۳۰.
۵۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۲.
۵۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۲۳، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۶۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۲۰.
۶۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۶۱، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۳۸، نیکوزیا - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۶۲. همان، ص ۲۷، رادیو امریکا به نقل از روزنامه نیویورک تایمز، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۶۳. همان، ص ۴۲، رادیو مونته کارلو، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۶۴. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۳۰، ص ۱۲.
۶۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۱۱.
۶۶. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۳۱، ص ۲.
۶۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۲۹، ص ۱۹.
۶۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۲۹، صص ۱۹ - ۱۵، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۲۹.
۶۹. سند شماره ۸۲۸۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۶.